

17. PENÉSZLEK

I.

A község hivatalos nevének helyi ejtése *Penészlek*: (-en, -rül, -re; *penészleki*). Önálló tanácsú község. Területe 3692 hektár. 1980-ban 536 lakóház állt (Népsz.), és 1984. január 1-jén 1178 lakos élt a faluban (Hnt.). A faluban nincs termelőszövetkezet, lakói önállóan gazdálkodnak. Önálló általános iskolája van. Vasútja nincs, autóbusszjárat köti össze a szomszédos településekkel és Nyírbátorral. A település az utóbbi években sokat fejlődött, több új középület és lakóház épült a területén.

A falu már a XIII. század előtt kialakult. Neve a Váradi Regestrumban szerepel először, 1215-ben és 1219-ben jegyezték be egy-egy idevaló ember nevét: *de v. Peresnek Tibam, Vocam de v. Pereznek*. 1327-ben *Pelyznuk* formában fordul elő a név (Szab-Szatm.). A XIII. századból nem ismerjük földesura nevét, a XIV. században a kisenemesi Penészleki család, a XV.-ben az Álmosdi Csire János és László és más családok a birtokosai. Fekvésénél fogva a középkorban négy megyéhez is tartozott: Középszolnok, Bihar, Szatmár és Szabolcs vármegyékhez (MAKSAI 194). 1607-ben Rákóczi Zsigmond fejedelem Rhédey Ferencnek adományozta, és ettől kezdve a XIX. század közepéig főleg a Rhédey család birtokolta. A XIX. század elején birtoka volt itt a máriapócsi Bazilita-rendnek, később a gróf Keglevich, Bernáth, Irinyi és Winkler családoknak is (SZIRMAY II, 21; BO-ROVSZKY: Szatmár vm. 139).

Penészlek középkori lakossága túlnyomórészt magyar volt, de mellettük szláv származásúak is éltek a faluban (MAKSAI i. h.). A későbbi századokban jelentős számban telepedtek be rutének. Az 1773. évi összeírás rutén falunak említi (Hnt.). PESTY adatközlője szerint a rutének Munkács vidékéről jöttek Kosztovics Tódor vezetésével. A XIX. század elején 1001 lakosából 933 görög katolikus rutén, 42 zsidó és csak 26 római katolikus, illetve református magyar volt (KÁVÁSSY 332). FÉNYES adatai szerint a XIX. század közepén 1024 görög katolikus, 44 zsidó, 15 református és 13 római katolikus vallású élt a községben. Ezért orosz falunak nevezte (i. m. III, 217). A lakosok anyanyelvüket sokáig megőrizték, 1964. évi gyűjtésünk idején még talákoztunk ruténul tudó idős emberekkel (vö. MNyj. 14:79).

A falu lélekszáma az utolsó két évszázadban a következőképpen alakult: 1784: 618 (Népsz. 1960), 1828: 1044 (NAGY 368), 1851: 1096 (FÉNYES i. h.), 1863: 1314, 1873: 1413, 1888: 1123, 1898: 1332, 1907: 1385, 1913: 1506, 1926: 1593, 1933: 2019, 1944: 2387, 1960: 2649, 1966: 2316, 1970: 2375 (Hnt.). Amint láttuk, 1984-ben csak 1178 lakos élt a községben, ez a szám azt mutatja, hogy 1970 óta több mint 50 százalékkal csökkent a lélekszám.

A *Penészlek* falunév szláv eredetű. KNEZSA ISTVÁN a *Plěšbnik* < *plěšn* jelentésű szóból származtatja, de nem tartja lehetetlennek a *pleso* 'tó' jelentésű szóból képzett *Plesbnik*-ből való eredeztetést sem (MNépnv. 4:218). JAKABLÁSZLÓ az utóbbi származtatást tartja elfogadhatónak (MNyj. 14:79), mert a falu határában több nagy tó volt (vö. a *Hosszú-víz*, *Mohos*, *Pecés-rét*, *Veres-rét* címszavakat). Hasonlóképpen vélekedik a Szab-Szatm. és a FNESz. is.

A lakosságot is foglalkoztatta a község nevének eredete. JAKAB jegyezte fel 1964-ben, hogy Holló János akkori általános iskolai igazgató és Papp György adatközlők szerint korábban a falut *Penészlak*nak hívták. Holló János látott olyan bélyegzőt, amelyen *Penészlak* állt. Papp György szerint az ő gyerekkorában a falu határában levő táblára is *Penészlak* volt írva. Papp György úgy tudta, hogy a falu egykori földesurainak a neve *Penész* volt, és róluk kapta a falu a nevét: *Penész + lak*. Ez a névmagyarázat ún. népetimológiával, népi belemagyarázással született meg (MNyj. 14:79). A helységnévtárak nem tudnak a *Penészlak* változatról.

Penészlek középkori helyneveiből néhányat MAKSAI nál (i. h.), későbbiekből BO-ROVSZKY monográfiájában (i. h.) találunk nyomtatásban. A helységnévtárak és a MFSz. is közölnek adatokat. A belterületre és a határ neveire is kiterjedő gyűjtést közöl 1968-ban JAKAB LÁSZLÓ (MNyj. 14:79–85). Ezekon kívül bedolgoztuk adattárunkba még az 1894-ből (T1) és 1904-ből (T2) származó kataszteri térképek adatait, valamint egy 1981-ben készített (T3) újabb térkép neveit (Penészlek község, Szabolcs-Szatmár megye, helyi építési előírások. 1981. Nyírterv). Mi magunk 1984-ben gyűjtöttük össze a neveket a helyszínen.

Adatközlők: Havasi Sándor (1946) földmérési csoportvezető, Macz Pál (1901) fm., dr. Nyers János (1934) tanácselnök.

II.

A.

Arany János utca *Aran János ucca*, ¹ra, ¹ba (U, 23) – 1968: *Arany János ucca* (MNyj, 14:80). Az Ódok-sziget nevű falurészben fekszik. Hivatalos eredetű név.

Árpád köz *Árpát köz*, -be (U, 6) – Az Árpád utcát és az Iskola utcát köti össze. Hivatalos eredetű elnevezés.

Árpád utca *Árpád ucca*, ¹ra, ¹ba (U, 7) – 1968: *Árpád ucca* (MNyj. 14:80). Hivatalos jellegű név. Régebben *Körösmár sikátornak* hívták a jelenleg is itt lakó Körösmár családról. Ez utóbbi nevet ma már csak ritkán használják.

Bélteki utca *Bélteki ucca*, ¹ra (U, 14) – 1968: *Bélteki ucca*, *Tanácsház ucca* (MNyj. 14:80). Régi név, az utca Nyírbéltekre vezet, nevezik *Nyírbélteki uccának* is. A hatvanas években hivatalos neve *Tanácsház ucca* volt, mert itt áll a tanácsháza. Újabb hivatalos neve *Tanács ucca*, de *Tanács utnak* is említik.

Beltelek *Béltelek* (Fr, 15) – 1894: ~ (T1). A község belterületének hivatalos megjelölése.

Bikaistálló *Bikaistállóu*, -hoz (É, 20) – A község tulajdonában levő bikák istállója volt. Már régóta nincs meg, de a környék megjelölésére ma is mondják a nevét.

Cigány sor *Cigán sor*, -ra (U, 22) – 1944, 1956, 1967, 1973: *Cigánytelep* (Hnt.), 1968: *Cigán sor*, *Dózsa utca*, *Érmihályfalvai út* (MNyj. 14:80). Főként cigányok által lakott utca. Az utóbbi években a putrik nagy részét felszámolták. A helységnévtárak külterületi lakott területnek tüntették fel, de a helyi közigazgatás utcaként kezelte. Erre utal

a hivatalos elnevezés is: *Dózsa utca*. Korábbi népi neve: *Érmihályfalvi ucca*, *Mihályfalvi ucca*, mert Érmihályfalva felé vezet. A *Cigán-telep* változatot csak ritkán mondják.

Cigány-telep *Cigán-telep, -re*. L. Cigány sor.

Csutka sor *Csutka sòr, -ra* (U, 1) – 1968: *Csutka sòr, Tánicsics köz* (MNyj. 14:80). Az itt lakó szegény emberek régen kukoricaszárral fedték be házaikat. Hivatalos eredetű neve: *Tánicsics köz*, mert a Tánicsics utca mellett van.

Deák Ferenc utca *Deják Ferenc ucca, -ra* (U, 21) – 1968: *Deják ucca, Piskolti út, Piskóuti ucca* (MNyj. 14:80). *Deják uccának* is hívják. Hivatalos eredetű elnevezés. Az utca népi neve: *Piskóuti út, Piskóuti ucca*, mert Piskolt felé vezet.

Deák utca *Deják ucca, -ra*. L. Deák Ferenc utca.

Debreceni utca *Debrecenyi ucca, -ra* (U, 13) – 1968: *Debrecenyi ucca, Lugosi út, Nyírlugosi út, Vasvári utca, Telek* (MNyj. 14:80). Régen ezen az úton jártak Debrecenbe. *Lugosi, Nyírlugosi* utnak is mondják, mert Nyírlugoson át vezet Debrecenbe. A műút megépítése óta *Rigi Debreceni ucca* néven is említik, de Új Debreceni utca nincs. Az utca mai hivatalos neve: *Vasvári Pál utca, Vasvári utca*. JAKAB adatközlő szerint az utcának a faluban levő részét *Teleknek* hívták. A mi adatközlőink ezt a változatot nem említették.

Dózsa György utca *Dóuzsa György ucca, -ra*. L. Cigány sor.

Dózsa utca *Dóuzsa ucca, -ra*. L. Cigány sor.

Érmihályfalvi utca *Érmihályfalvi ucca, -ra*. L. Cigány sor.

Erős-tanya *Eröüs-tanya, -ra* (Ta, 9) – 1984: *Erös tanya* (T1). 1968: *Eröüs-tanya* (MNyj. 14:81). Tulajdonosáról nevezték el. Ma már a Debreceni utcához tartozik.

Gázcsere-telep *Gászcsere-telep, -re* (4) – A Pálya mellett van, itt cserélik ki a gázpalackokat.

Iskola utca *Iskola ucca, -ba* (U, 10) – Itt van az általános iskola egyik épülete. Hivatalos jellegű név. Az utca korábban a Debreceni utcához tartozott.

Károlyi utca *Károji ucca, -ra* (U, 8) – 1968: *Károji ucca, Tánicsics utca* (MNyj. 14:80). Nagykároly felé vezetett, ezért *Natykároji ucca* változatban is mondták. Hivatalos neve: *Tánicsics utca*. Újabbban ezt a nevet használják.

Kinkora ~, *-ra* (Ur, 2) – 1968: ~ (MNyj. 14:80). A Károlyi utcának a falu végén levő része. Régen főleg szegény emberek laktak. Az Amerikából hazatért Papp Jánosnak is itt volt a háza. Az ő amerikai birtokát Kinkorának hívták, és ezt a nevet adta az itteni házának is. A nép tőle vette át ezt az elnevezést. Az utcarész az utóbbi évtizedekben épült be.

Korcsmár sikátor *Kòrcsmár sikátòr, -ba*. L. Árpád utca.

Kórház *Kóurház, Kóurhászhoz* (É, 22) – 1968: *Kógrház* (MNyj. 14:80). A falu tulajdonában volt kb. 1940-ig, a rokontalan betegeket ápolták benne. Később magánlakás lett, majd lebontották. Nevét a környék megjelölésére még ma is mondják.

Kossuth utca *Kosut ucca, -ra* (U, 12) – 1968: *Kosut ucca* (MNyj. 14:80). Elszórtan vannak benne házak, nincs teljesen beépítve. Másik neve *Romás sikátòr*, mert korábban csak Romász nevéek laktak itt.

Körtvélyesi utca *Kòrtéjesi ucca, -ra* (U, 24) – 1968: *Kòrtéjesi ucca* (MNyj. 14:80). Az Érkörtvélyes felé vezető Körtvélyesi útnak a faluban levő része. Házak nincsenek rajta.

Küzmös sikátor *Küzmös sikátòr, -ba* (U, 16) – 1968: ~, *Széchenyi utca* (MNyj. 14:80). Az itt lakó Küzmös családról kapta a nevét. Hivatalos jellegű elnevezése: *Szécsényi ucca*. Ma már ezt is használják.

A lakosságot is foglalkoztatta a község nevének eredete. JAKAB jegyezte fel 1964-ben, hogy Holló János akkori általános iskolai igazgató és Papp György adatközlők szerint korábban a falut *Penészlak*nak hívták. Holló János látott olyan bélyegzőt, amelyen *Penészlak* állt. Papp György szerint az ő gyerekkorában a falu határában levő táblára is *Penészlak* volt írva. Papp György úgy tudta, hogy a falu egykori földesurainak a neve *Penész* volt, és róluk kapta a falu a nevét: *Penész + lak*. Ez a névmagyarázat ún. népetimológiával, népi belemagyarázással született meg (MNYj. 14:79). A helységnévtárak nem tudnak a *Penészlak* változatról.

Penészlek középkori helyneveiből néhányat MAKSAI nál (i. h.), későbbiekből BO-ROVSZKY monográfiájában (i. h.) találunk nyomtatásban. A helységnévtárak és a MFSz. is közölnek adatokat. A belterületre és a határ neveire is kiterjedő gyűjtést közöl 1968-ban JAKAB LÁSZLÓ (MNYj. 14:79–85). Ezeken kívül bedolgoztuk adattárunkba még az 1894-ből (T1) és 1904-ből (T2) származó kataszteri térképek adatait, valamint egy 1981-ben készített (T3) újabb térkép neveit (Penészlek község Szabolcs-Szatmár megye, helyi építési előírások. 1981. Nyírterv). Mi magunk 1984-ben gyűjtöttük össze a neveket a helyszínen.

Adatközlők: Havasi Sándor (1946) földmérési csoportvezető, Macz Pál (1901) fm., dr. Nyers János (1934) tanácselnök.

II.

A.

Arany János utca *Aran János ucca*, ¹*ra*, ¹*ba* (U, 23) – 1968: *Arany János ucca* (MNYj, 14:80). Az Ódok-sziget nevű falurészben fekszik. Hivatalos eredetű név.

Árpád köz *Árpát köz*, *-be* (U, 6) – Az Árpád utcát és az Iskola utcát köti össze. Hivatalos eredetű elnevezés.

Árpád utca *Árpád ucca*, ¹*ra*, ¹*ba* (U, 7) – 1968: *Árpád ucca* (MNYj. 14:80). Hivatalos jellegű név. Régebben *Körösmár sikátornak* hívták a jelenleg is itt lakó Korösmár családról. Ez utóbbi nevet ma már csak ritkán használják.

Bélteki utca *Bélteki ucca*, ¹*ra* (U, 14) – 1968: *Béjteki ucca*, *Tanácsház ucca* (MNYj. 14:80). Régi név, az utca Nyírbéltekre vezet, nevezik *Nyírbélteki uccának* is. A hatvanas években hivatalos neve *Tanácsház ucca* volt, mert itt áll a tanácsháza. Újabb hivatalos neve *Tanács ucca*, de *Tanács utnak* is említik.

Beltelek *Bèltelek* (Fr, 15) – 1894: ~ (T1). A község belterületének hivatalos megjelölése.

Bikaistálló *Bikaistállóu*, *-hoz* (É, 20) – A község tulajdonában levő bikák istállója volt. Már régóta nincs meg, de a környék megjelölésére ma is mondják a nevét.

Cigány sor *Cigán sòr*, *-ra* (U, 22) – 1944, 1956, 1967, 1973: *Cigánytelep* (Hnt.), 1968: *Cigán sor*, *Dózsa utca*, *Érmihályfalvai út* (MNYj. 14:80). Főként cigányok által lakott utca. Az utóbbi években a putrik nagy részét felszámolták. A helységnévtárak külterületi lakott területnek tüntették fel, de a helyi közigazgatás utcaként kezelte. Erre utal

a hivatalos elnevezés is: *Dózsa utca*. Korábbi népi neve: *Érmihályfalvi ucca*, *Mihályfalvi ucca*, mert Érmihályfalva felé vezet. A *Cigán-telep* változatot csak ritkán mondják.

Cigány-telep *Cigán-telep, -re*. L. Cigány sor.

Csutka sor *Csutka sòr, -ra* (U, 1) – 1968: *Csutka sòr, Táncsics köz* (MNyj. 14:80). Az itt lakó szegény emberek régen kukoricaszárral fedték be házaikat. Hivatalos eredetű neve: *Táncsics köz*, mert a Táncsics utca mellett van.

Deák Ferenc utca *Deják Ferenc ucca, 'ra* (U, 21) – 1968: *Deják ucca, Piskolti út, Piskóúti ucca* (MNyj. 14:80). *Deják uccának* is hívják. Hivatalos eredetű elnevezés. Az utca népi neve: *Piskóúti ut, Piskóúti ucca*, mert Piskolt felé vezet.

Deák utca *Deják ucca, 'ra*. L. Deák Ferenc utca.

Debreceni utca *Debrecenyi ucca, 'ra* (U, 13) – 1968: *Debrecenyi ucca, Lugosi út, Nyírlugosi út, Vasvári utca, Telek* (MNyj. 14:80). Régen ezen az úton jártak Debrecenbe. *Lugosi, Nyírlugosi utnak* is mondják, mert Nyírlugoson át vezet Debrecenbe. A műút megépítése óta *Rigi Debreceni ucca* néven is említik, de Új Debreceni utca nincs. Az utca mai hivatalos neve: *Vasvári Pál utca, Vasvári utca*. JAKAB adatközlői szerint az utcának a faluban levő részét *Teleknek* hívták. A mi adatközlőink ezt a változatot nem említették.

Dózsa György utca *Dóuzsa György ucca, 'ra*. L. Cigány sor.

Dózsa utca *Dóuzsa ucca, 'ra*. L. Cigány sor.

Érmihályfalvi utca *Érmihályfalvi ucca, 'ra*. L. Cigány sor.

Erős-tanya *Erőüs-tanya, 'ra* (Ta, 9) – 1984: *Erős tanya* (T1). 1968: *Erőüs-tanya* (MNyj. 14:81). Tulajdonosáról nevezték el. Ma már a Debreceni utcához tartozik.

Gázcsere-telep *Gászcsere-telep, -re* (4) – A Pálya mellett van, itt cserélik ki a gázpalackokat.

Iskola utca *Iskola ucca, 'ba* (U, 10) – Itt van az általános iskola egyik épülete. Hivatalos jellegű név. Az utca korábban a Debreceni utcához tartozott.

Károlyi utca *Károji ucca, 'ra* (U, 8) – 1968: *Károji ucca, Táncsics utca* (MNyj. 14:80). Nagykároly felé vezetett, ezért *Natykároji ucca* változatban is mondták. Hivatalos neve: *Táncsics utca*. Újabbán ezt a nevet használják.

Kinkora ~, *'ra* (Ur, 2) – 1968: ~ (MNyj. 14:80). A Károlyi utcának a falu végén levő része. Régen főleg szegény emberek lakták. Az Amerikából hazatért Papp Jánosnak is itt volt a háza. Az ő amerikai birtokát Kinkorának hívták, és ezt a nevet adta az itteni házának is. A nép tőle vette át ezt az elnevezést. Az utcarész az utóbbi évtizedekben épült be.

Korcsmár sikátor *Köröcsmár sikátòr, -ba*. L. Árpád utca.

Kórház *Kóurház, Kóurhászhoz* (É, 22) – 1968: *Kóúrház* (MNyj. 14:80). A falu tulajdonában volt kb. 1940-ig, a rokotalan betegeket ápolták benne. Később magánlakás lett, majd lebontották. Nevét a környék megjelölésére még ma is mondják.

Kossuth utca *Kosut ucca, 'ra* (U, 12) – 1968: *Kosut ucca* (MNyj. 14:80). Elszórtan vannak benne házak, nincs teljesen beépítve. Másik neve *Romás sikátòr*, mert korábban csak Romász nevéek laktak itt.

Körtvélyesi utca *Körtéjesi ucca, 'ra* (U, 24) – 1968: *Körtéjesi ucca* (MNyj. 14:80). Az Érkörtvélyes felé vezető Körtvélyesi útnak a faluban levő része. Házak nincsenek rajta.

Küzmös sikátor *Küzmös sikátòr, -ba* (U, 16) – 1968: ~, *Széchenyi utca* (MNyj. 14:80). Az itt lakó Küzmös családról kapta a nevét. Hivatalos jellegű elnevezése: *Szécsényi ucca*. Ma már ezt is használják.

Lugosi út *Lugosi ut, -ra*. L. Debreceni utca.

Mihályfalvi utca *Mihályfalvi ucca, 'ra*. L. Cigány sor.

Nagykárolyi utca *Natykároji ucca, 'ra*. L. Károlyi utca.

Nyirábrányi út *Nyirábrányi ut, -ra* (U, 18) – 1968: *Nyirábrányi ut, Petőüfi ucca* (MNyj. 14:80). Nyirábrány felé vezet. Nincs teljesen beépítve. Hivatalos neve: *Petőfi utca*.

Nyírbélteki utca *Nyírbélteki ucca, 'ra*. L. Bélteki utca.

Nyírlugosi út *Nyírlugosi ut, -ra*. L. Debreceni utca.

Ódok-sziget *Óudok-, Zóudok-sziget, -re* (Fr, 19) – 1968: *Óudok-sziget, Zóudok-sziget, Réti lengyel-sziget, Sziget* (MNyj. 14:80). A falu keleti része, víz volt körülötte. *Réti Lengyel-sziget*nek azért hívják, mert a Lengyel nevű családok közül az ún. Réti Lengyelek voltak a legelső lakosai. Gyakran egyszerűen *Sziget*nek említik. Az *Ódok* elem magyarázatát nem ismerik. Ebben a falurészben nyitották az Arany János és a Széchenyi utcát.

Pálya Pája, 'ra (3) – Korábban itt volt a futballpálya. Most az autóbusz forduló helye.

Petőfi utca *Petőüfi ucca, 'ra*. L. Nyirábrányi út.

Piac tér *Pijac tér, -re* (Fr, 17) – 1968: *Pijac téjr, Szabaccsák téjr* (MNyj. 14:81). Itt van a község központja. Az 1980-as évekig a piacot is itt tartották. Hivatalos eredetű neve: *Szabaccsák tér*.

Piskolti út *Piskóuti ut, -ra*. L. Deák Ferenc utca.

Piskolti utca *Piskóuti ucca, 'ra*. L. Deák Ferenc utca.

Régi Debreceni utca *Rígi Debrecenyi ucca, 'ra*. L. Debreceni utca.

Réti Lengyel-sziget *Ríti Lengyel-sziget, -re*. L. Ódok-sziget.

Romász sikátor *Romás sikátör, -ba*. L. Kossuth utca.

Szabadság tér *Szabaccsák tér, -re*. L. Piac tér.

Széchenyi utca *Szécsényi ucca, 'ra*. L. Küzmös sikátor.

Sziget ~, -re. L. Ódok-sziget.

Tanácsház utca *Tanácsház ucca, 'ra*. L. Bélteki utca.

Tanács köz ~, -be (U, 11) – A Tanács utcát és az Árpád utcát köti össze.

Tanács út *Tanács ut, -ra*. L. Bélteki utca.

Tanács utca *Tanács ucca, 'ra*. L. Bélteki utca.

Táncsics köz ~, -be. L. Csutka sor.

Táncsics utca *Táncsics ucca, 'ra*. L. Károlyi utca.

*Telek L. Debreceni utca.

Vasvári Pál utca *Vasvári Pál ucca, 'ra*. L. Debreceni utca.

Vasvári utca *Vasvári ucca, 'ra*. L. Debreceni utca.

Vízműtelep *Vizműtelep, -re* (5) – Ez látja el a községet egészséges ivóvízzel.

B.

Alsó-dűlő *Àlsóu-düllöü, -be* (S, sz, 125) – A Zsellér-dűlőnek a falutól távolabb eső része.

Alsó-Lapos-tó *Àlsóu-Lapos-tóu, -ba* (L, e, 160) – A Lapos-tónak a falutól legtávolabb levő része.

Alsó-Legelő *Alsóu-Legelőü, -be* (S, sz, r, 104) – 1981: *Alsó-Legelő-dülő* (T3). Dülő, a Legelő része. Távolabb van a községtől, mint a Felső-Legelő. Gyakran említik *Második-Legelőü* néven is. Az *Alsóu-Legelőü-düllőü* változat hivatalos jellegű elnevezés, ritkán hallani. L. még Legelő.

Alsó-Legelő-dülő *Alsóu-Legelőü-düllőü, -be*. L. Alsó-legaló.

Alsó-Telek *Alsóu-Telek, -re* (Ds, sz, 105) – A teleknek a falutól távolabbi része.

Áztató *Áztatóu, -ra* (L, r, sz, 92) – 1968: *Áztatóu, Kenderásztatóu* (MNYj. 14:81–2). Itt áztaták a kendert. Már régóta nincs benne víz. *Kenderásztatóu*nak is nevezik.

Bay-tag *Baji-tag, -ba* (S, Ds, sz, r, 43) – 1968: *Baji-tag* (MNYj. 14:81). Tulajdonosáról nevezték el. Egy tanya is állt benne.

Bay-tanya *Baji-tanya, 'ra* (Ta, 48) – A Bay-tagban levő tanya neve. Egy lakóház és néhány melléképület tartozott hozzá.

Berger-tag¹ *Bèrgèl-tag, -ba* (Ds, S, sz, 163) – 1968: *Bergel-tag, Széki, Széki dülő* (MNYj. 14:81), 1981: ~ (MFSz.). 1600 kat. hold területű tagosított birtok. Két része van: Kis-Berger-tag, Nagy-Berger-tag. Területén több kisebb tanya is áll. Berger nevű bérlőjéről nevezték el. Székieknek, Széki-dülőnek adatközlőink szerint nem ezt a tagot nevezik. – A *Bergel* változat disszimilációval jött létre.

Berger-tag² *Bèrgèl-tag, -ba* (Ta, 169) – 1944: *Bergeltag* (Hnt.), 1956: *Dózsa György telep* (Hnt.), 1968: *Bergel tanya, Dózsza-tanya* (MNYj. 14:81). A Kis-Berger-tag és a Nagy-Berger-tag tanyáinak együttes megjelölése. Van boltja és iskolája is. *Bèrgèl-tanya* és *Dózsza-tanya* néven is ismerik. Az utóbbi hivatalos eredetű elnevezés. A *Dózsza György-telep* változatot csak ritkán hallani. L. még Kis-Berger-tag², Nagy-Berger-tag².

Berger-tanya *Bèrgèl-tanya, 'ra*. L. Berger-tag².

Bika-Lapos ~, *-ra* (L, r, l, 106) – A község tulajdona, innen takarmányozták a bikákat. A Lapos nevű határrész mellett van.

***Bükkös-hegy**. L. Bürkös-hegy.

***Bükkös-hegyi**. L. Bürkös-hegy.

Bükkös *Bürkös, -re* (D, L, e, r, 102) – Egy domb és a mellette levő lapály tartozik hozzá. A terület vízjárta, lapos részén sok bürök nőtt, erről nevezték el. Újabb, hivatalos jellegű neve: *Ráta hat*, mert a Ráta hatodik táblája.

Bükkös-hegy *Bürkös-hegy, -re* (D, e, 109) – 1894: *Büköshegyi, Bükköshegyi* (T1), 1904: *Bükköshegyi* (T2), 1968: *Bürkös-hegy* (MNYj. 14:81). A kataszteri térképek adatai feltehetőleg tévedésen alapulnak. JAKAB egy *Bürkös-h.* adatot is közöl 1964-ben a tanácsházán található hivatalos térképről.

Bükkös-rét *Bürkös-rét, -re* (L, r, 101) – 1968: *Bürkös-rét* (MNYj. 14:81). Néhány holdnyi füves, nádas terület a Bürkös-hegy mellett. Az emberek szerint hatalmas bürök nőtt a nádiban.

Csepregó *Csepregóü, -re* (L, S, sz, r, l, 118) – 1894: *Harmadik forduló* (T1), 1904: *Zsellérek 2-ik dülő* (T2), 1968: *Csepregóü, Harmadik forduló, Zsellérdülő második* (MNYj. 14:81). A régi nyomásos gazdálkodásban ez volt a *Harmadik-fördülőü*. *Zsellérdülőü második*nak azért hívják, mert a zsellérek által használt határrész második táblája volt. Ma e két utóbbi nevet csak ritkán hallani. A *Csepregó* elnevezés eredetéről adatközlőink nem tudtak.

Csepregősi-gulyakút *Csepregőüsi-gujakut, -hoz* (K, 119) – Gémeskút volt, a Csepregő legelőként hasznosított részén állt. *Csepregőüsi-kutnak* is említik.

Csepregősi-kút *Csepregőüsi-kut, -hoz*. L. Csepregősi-gulyakút.

Csiri-birtok *Csiri-birtok, -birtogba*. L. Csiri-tag¹.

Csiri-tag¹ ~, *-ba* (Ds, L, S, sz, r, 44) – 1968: ~, *Szabótag* (MNyj. 14:81). Kb. 500 holdnyi tagosított birtok. Csiri Sándor földbirtokosé volt. Ritkábban *Csiri-birtoknak* is mondják. Korábban *Szabóu-tagnak* hívták, mert az akkori tulajdonosának Szabó volt a neve.

Csiri-tag² ~, *-ba*. L. Csiri-tanya.

Csiri-tanya ~, *'ra* (Ta, 45) – 1956, 1967, 1973, 1981: *Csiritanya* (Hnt., MFSz.). Cseréptető lakóházból, két cselédházból, istállókból és más melléképületekből állt. A Csiri-tagban van. A régi tanyán kívül a közelben levő újabb tanyákat együttesen ezen a néven ismerik. A Lasos-tanya, Gál-tanya, a két Kárászi-tanya tartozik még hozzá. Nevezik a tag nevééről a tanyát is *Csiri-tagnak*. A legújabb neve: *Új-telep*.

Csonka-dűlő *Csonka-düllőü, -be* (S, sz, 122) – A Zsellér egyik kisebb darabja. Alakjáról kapta a nevét. A név a területen levő utat is jelöli.

Disznó-legelő *Disznóü-, Disztóü-legelőü, -re* (L, sz, r, 36) – 1968: *Disznóülege-lőü, Disztóülegelőü* (MNyj. 14:81). A Gyilkos része. Ma már nem használják disznólegelőnek. Jelenleg nincs a határban a sertéseknek kijelölt legelőjük.

Domahídi *Domahídi, -ba* (Ds, e, sz, 62) – 1968: *Domahídi, Domahídi-tag* (MNyj. 14:81). A Jásztrabszky-tagból kapta egy Domahídi nevű vitézi birtokként. A név változatai: *Domahídi-düllőü, Domahídi-tag*.

Domahídi-dűlő *Domahídi-düllőü, -be*. L. Domahídi.

Domahídi-erdő *Domahídi-erdőü, -re* (Ds, e, 66) – 1981: ~ (T3). Akácerdő a Domahídi-tagban.

Domahídi-tag *Domahídi-tag, -ba*. L. Domahídi.

Dózsa György-telep *Dóúza Györty-telep, -re*. L. Berger-tag².

Dózsa-tanya *Dóúza-tanya, 'ra*. L. Berger-tag².

Dögtemető *Döktemetőü, -be* (97) – 1968: *Döktemetőü* (MNyj. 14:81). Az elpusztult állatokat itt ássák el. *Döktérnek* is mondják.

Dögtér *Döktér, -re*. L. Dögtemető.

Egyház-tag *Etyház-tag, -ba* (Ds, S, sz, 39) – 1968: *Etyház-tag* (MNyj. 14:81). A görög katolikus egyházé volt. Korábbi neve: *Szilágyi-tag*. Szilágyi Péter hagyta az egyházra. Az 1930-as években, a templom építése idején az egyház eladta a helybelieknek. A tagban volt egy tanya is (Szilágyi-tanya).

Első-forduló *Èlsőü-fördulóü, -ba* (L, S, sz, r, 133) – 1864: *Lapos tó, Lapostói dűlő* (P), 1894: 1904: *Első forduló, 1-ső forduló* (T1, T2), 1968: *Elsőü fordulóü, Lapostóü, Lapostaji dűllőü, Lapostaji fordulóü* (MNyj. 14:81–3), 1981: *Lapos tó* (T3), *Lapos-tó* (MFSz.). A nyomásos gazdálkodás idején ez volt a határ első fordulója. PESTY adatközlője szerint a *Lapostói dűlőben* van a *Lapos tó*, amely kb. 60 hold hatalmas zombékokkal tűzdelt vizes terület. Ez javarészt már kiszáradt, és a *Lapos-tóü* elnevezést az egész dűlőre mondják. A név változatai: *Lapostaji-düllőü, Lapostaji-fördulóü, Lapostaü*; az utóbbi kihalóban van. A terület két részre oszlik: Alsó- és Felső-Lapostó.

Első-hegy *Ēlsőu-hegy, -re* (D, e, 80) – A Rátában két nagyobb domb van egymás mellett. Ez van közelebb a faluhoz. *Ēlsőu-Rátasi-hegynek* is nevezik.

Első-Legelő *Ēlsőu-Legelőü, -be* (S, sz, r, 111) – 1968: *Elsőü legelőü* (MNyj. 14:81), 1981: *Felső-Legelő-dűlő* (T3). A Legelőnek a községhez közelebb eső része. Nevezik még *Felsőu-Legelőünek* is. Jelentős részét művelik. A *Felsőu-Legelőü-dűllőü* hivatalos változat, csak ritkán mondják.

Első-Rátasi-hegy *Ēlsőu-Rátasi-hegy, -re*. L. Első-hegy.

Erdő-Ráta *Ērdőu-Ráta* (Ds, e, 108) – 1864: *Erdő ráta* (P), 1968: *Erdőüráta* (MNyj. 14:81). PESTY adatközlői szerint nyár- és tölgyfa volt benne, valamint rakottya és zombék. Az 1960-as évek elején újból beültették akác- és tölgyfával. A Ráta 4–6. fordulója volt.

Felső-dűlő *Felsőu-dűllőü, -be* (Ds, S, sz, 112) – A Zsellér része. Közelebb van a faluhoz mint az Alsó-dűlő.

Felső-Lapos-tó *Felsőu-Lapos-tóu, -ra* (L, sz, 134) – A Lapos-tónak a faluhoz közelebb eső része. L. még Első-forduló.

Felső-Legelő *Felsőu-Legelőü, -re*.

Felső-Legelő-dűlő *Felsőu-Legelőü-dűllőü, -be*. L. Első-Legelő.

Felső-Telek *Felsőu-Telek, -re* (Ds, sz, 99) – A Teleknek a belterülettel szomszédos része.

Fiatal-temető *Fijatal-temetőü, -be* (Te, 41) – 1968: *Fijatal-temetőü, Temető, Új temető* (MNyj. 14:82). Az 1950-es évek elején nyitották. Gyakrabban említik *Új-temetőü, Temetőü* néven.

Gálffy-tanya *Gálfi-tanya, 'ra* (Ta, 143) – 1981: *Gálffy-tny.* (T3). A Nagy-Berger-tag egyik tanyája. Gálffy nevűek lakják.

Gál-tanya ~, *'ra* (Ta, 50) – 1981: *Gál tny.* (T3). A Csiri-taghoz tartozik. Gál nevűek laktak benne.

Gazdák földje *Gazdák főüggye, főüggyeibe* (Ds, S, L, sz, r, e, 103) – 1968: *Gazdák főüggye* (MNyj. 14:82). A határnak a kisparasztnok által birtokolt része. Több mezőrész tartozik hozzá.

Gazdák-szőlő *Gazdák-szőüllőü, -be* (Ds, szó, 98) – 1968: *Gazdák-szőüllőü* (MNyj. 14:82), 1981: *Gazdák szőlője* (T3). A kiscgazdák szőlőskertje. Az elnevezés változatai: *Gazdák szőüllőüje, Szőüllőü-dűllőü, Szőüllőüs-kert, Naty-szőüllőü, Örek-szőüllőü*. A Nagy-szőlő nevet méretéről kapta, az Öreg-szőlő változatot pedig koráról. Kis-szőlő és Új-szőlő azonban nincs a határban.

Gazdák szőlője *Gazdák szőüllőüje, szőüllőüjébe*. L. Gazdák-szőlő.

* **Gorove-tanya**. L. Gorva².

Gorva¹ *Gòrva, 'ba* (Ds, S, sz, 176) – 1968: *Gòrva* (MNyj. 14:82), 1981: ~ (MFSz.). Nagyobb tagosított birtok, egykori tulajdonosa, egy Gorove nevű orvos nevét őrzi. A nevet *Gòrvának* ejtették. A *tag* szót nem tették hozzá a névhez. A birtokon állt egy tanya is.

Gorva² *Gòrva, 'ba* (Ta, 180) – 1894: *Gorove tanya* (T1), 1926, 1933, 1937: *Gorovetanya* (Hnt.), 1944, 1956: ~ (Hnt.), 1968: *Gorva, Gorva-tanya, Gorvai-tanya, Gorvosi-tanya* (MNyj. 14:82). A hasonló nevű tagban volt. Egy lakóház és néhány melléképület tartozott hozzá. Az 1960-as években felszámolták. Nevezik még *Gòrva-, Gòrvaji- és Gòrvosi-tanyának*.

17. PENÉSZLEK

